

Szekely, Radu. (2006). *Adult Education in Finland*. Convergence. URL: https://www.researchgate.net/publication/234773013_Adult_Education_in_Finland [in English].

УДК 374.7

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(17\).2020.140-152](https://doi.org/10.35387/od.1(17).2020.140-152)

Самко Алла Миколаївна – старший науковий співробітник відділу андрагогіки Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0785-0510>

E-mail: alla-samko@ukr.net

НАУКОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ АКАДЕМІКА С. ГОНЧАРЕНКА

Анотація. Автором оглядової статті здійснено наукометричний аналіз наукового доробку С. Гончаренка. Здійснено класифікацію джерел за змістом, визначаючи суто наукові дослідження (монографії, наукові статті, дисертації), популяризаторські праці (публіцистика, науково-популярні видання), навчальні (посібники, підручники), довідкова література (енциклопедії, бібліографічні покажчики, словники тощо), хрестоматійні видання (збірки документів, видання творів та ін.). Визначено проблематику наукових розвідок Семена Устимовича, виокремлено їх пріоритетні напрями: дидактика фізики, проблеми розвитку вітчизняної освіти, загальна дидактика, методологія педагогіки. Зазначено, що систематизація науково-педагогічної спадщини вченого за різними критеріями дозволила отримати уявлення про різноплановість доробку вченого та коло проблем, які були предметом його дослідження.

Обґрунтовано, що оприлюднення інформаційних ресурсів вченого в електронній бібліотеці сприяє поширенню та забезпечує відкритий доступ до результатів його наукових досліджень. Зазначено, що внесення інформаційних ресурсів до електронної бібліотеки (оприлюднення), завантаження ресурсів (розповсюдження), цитування наукової продукції (використання) є впровадженням наукових результатів науковця. Представлено бібліометричний профіль С. Гончаренка за допомогою найважливіших критеріїв оцінювання наукового рівня (h-індекс, i10-індекс). Отримано адекватну оцінку наукової продуктивності С. Гончаренка, визначено загальну кількість публікацій та загальне число цитувань вченого. Зроблено висновок, що праці академіка С. Гончаренка є досить цитованими і нині: як у текстах дисертаційних робіт, авторефератів, так і в найновіших працях нинішніх вчених з проблем історії педагогіки, дидактики, теорії

виховання, національної освіти, внеску конкретних персоналій у розвиток вітчизняної педагогіки.

Ключові слова: С. Гончаренко, наукові праці, критерії, наукометричний аналіз, бібліометричний профіль.

Samko Alla – Senior Researcher of the Andragogy Department of the Ivan Zyazyun Institute of Pedagogical and Adult Education NAES of Ukraine
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0785-0510>
E-mail: alla-samko@ukr.net

SCIENTOMETRIC ANALYSIS OF THE ACADEMICIAN S. GONCHARENKO'S SCIENTIFIC HERITAGE

Abstract. *The author has made a scientometric analysis of the scientific achievements of S. Goncharenko. There was presented a classification of his sources by content, were defined groups of purely scientific research (monographs, scientific articles, dissertations), popularization works (journalism, popular science publications), educational (manuals, textbooks), reference books (encyclopedias, bibliographic indexes, dictionaries, etc.), textbook editions (collections of documents, editions of works, etc.). The problems of Semen Ustimovich's scientific researches are determined, their priority directions are singled out: didactics of physics, problems of national education development, general didactics, methodology of pedagogy. It is noted that the systematization of the scientific and pedagogical heritage of the scientist according to different criteria allowed to get an idea of the diversity of the scientist's works and the range of problems that were the subject of his research.*

It is substantiated that placing the scientist's information resources in the electronic library promotes the spreading and provides open access to the results of his research. It is considered that bringing the information resources in the electronic library (promulgation), downloading resources (spreading), citation of scientific products (use) are the implementation of the scientist's scientific results. S. Goncharenko's bibliometric profile is presented with the help of the most important criteria for assessing the scientific level (h-index, i10-index). An adequate assessment of S. Goncharenko's scientific productivity was obtained, the total number of publications and the total number of citations of the scientist were determined. It is concluded that the works of Academician S. Goncharenko are quite cited today: in the texts of dissertations, abstracts, and in the latest works of current scholars on the problems of history of pedagogy, didactics, theory of education, national education, the contribution of specific personalities in the development of domestic pedagogy.

Key words: S. Goncharenko, scientific works, criteria, scientometric analysis, bibliometric profile.

Постановка проблеми, її актуальність. Історико-педагогічні дослідження дозволяють системно підійти до аналізу педагогічної персоналії, яка уможливує повніше представити історію педагогіки. Ґрунтовне вивчення педагогічної спадщини видатних освітян сприяє повноцінному розумінню педагогічної науки в цілому, специфіки розвитку освіти, виявленню її переваг, проблем та викликів, які потребують розв'язання та подолання, слугує формуванню платформи для професійної підготовки майбутніх педагогів загальноосвітньої та вищої школи. Незважаючи на опублікування результатів значної кількості історико-педагогічних розвідок, є особистості, біографія, творчість та педагогічна спадщина яких потребують всебічного висвітлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми персоналізму досліджували сучасні вчені: О. Адаменко, Л. Березівська, Н. Гупан, Н. Дем'яненко, Н. Дічек, О. Сухомлинська. Окремі аспекти історико-педагогічного персоналізму відображені й у працях таких учених, як В. Вихрущ, І. Зайченко, Є. Коваленко, Л. Смолінчук, О. Тринус, І. Шоробура, І. Яшук та ін.

Мета статті – здійснити наукометричний аналіз праць академіка С. Гончаренка, виконати класифікацію наукових праць за змістом і напрямками педагогічних досліджень; візуалізувати бібліометричний профіль вченого.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наукова спадщина справжніх вчених вимірюється не тільки кількістю публікацій і їх внеском у науку, який заслужено проголошується ще за життя людини. Більш цінним є незабутність імені, необхідність звернення до праць вченого, які потенційно заряджені чудовими і глибокими ідеями, що потребують подальших розробок. І не має значення, що було написано вченим – наукова стаття, монографія чи підручник. Зважаючи на зазначене, особливої актуальності набуває дослідження внеску видатного педагога, гуманіста, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка Академії педагогічних наук України – Семена Устимовича Гончаренка, наукова спадщина якого залишається невичерпним джерелом розвитку сучасної науки про освіту.

Семен Устимович Гончаренко віддав науковій і педагогічній роботі понад 55 років, написавши за цей час 548 наукових праць. Результати наукової діяльності вченого репрезентовані рукописами публіцистичних та наукових творів (фундаментальних монографій, доповідей, статей, відгуків, рецензій тощо). Також погляди Семена Устимовича відображалися у змісті шкільних та вузівських підручників; посібників для учнів, студентів; навчально-методичних видань з фізики; методичних посібників для вчителів і викладачів, де відбито відповідні рекомендації щодо змісту і методів навчання і виховання; словників; аналітичних та комплексних досліджень окремих галузей педагогіки тощо.

Наголосимо, що логіка будь-якого історико-педагогічного

дослідження, зокрема і персоналії, завжди вимагає класифікації джерел. У цьому випадку може здійснюватись насамперед предметна класифікація спадку діяча як за окремими галузями науки (історія дидактики, теорії виховання, методика та ін.), так і за типами, рівнями, галузями освіти (історія загальної та спеціальної освіти, початкової, середньої, вищої освіти та ін.). Як слушно зауважує Л. Смолінчук (2013, с. 667), такий підхід до класифікації дозволяє всебічно і системно представити історію різних педагогічних проблем, які були предметом зацікавленості досліджуваного педагога. Крім того, для дослідження, потрібною буде класифікація групи джерел за змістом, визначаючи суто наукові дослідження, популяризаторські праці, навчальні (посібники, підручники), довідкова література (енциклопедії, бібліографічні покажчики, словники тощо), хрестоматійні видання (збірки документів, видання творів та ін.).

У контексті нашої наукової розвідки вважаємо за доцільне здійснити класифікацію наукових праць академіка С. Гончаренка за змістом і напрямками педагогічних досліджень. Систематизацію наукових праць за змістом подано в табл. 1.

Таблиця 1

Систематизація наукових праць С. Гончаренка за змістом

Роки	Наукові дослідження			Навчальні (дидактичні)			Довідкова література		Науково-додаткові	Навчально-методичні	Редагування	Рецензування	Всього
	Дисертації	Монографії	Статті	Посібники	Підручники	Задачники	Словники	Довідники					
1958-1993	2	4	63	26	8	17	-	1	12	7	44	2	188
1994-2013	-	3	185	25	16	7	5	4	4	-	95	18	360
Загалом	2	7	248	51	24	24	5	5	16	7	139	20	548

Аналізуючи відомості табл. 1, нами визначено, що загалом за всі роки наукової діяльності академік С. Гончаренко полишив за собою багату творчу спадщину – 548 наукових праць. Основний обсяг складають фундаментальні праці щодо кардинальних проблем середньої та вищої школи, формування змісту освіти, теорії навчання тощо – 248. Багато уваги С. Гончаренко також приділяв редагуванню збірників наукових праць, монографій, підручників, посібників, словників, енциклопедичних видань, методичних рекомендацій (139 праць). Особливе місце в науковій спадщині вченого посідають дидактичні праці (всього їх 99): посібники – 51, підручники – 24, задачники – 24.

З метою унаочнення, більш чіткої візуалізації даних, нами було проведено наукометричний аналіз творчого доробку С. Гончаренка. Для порівняння періодів (1958-1993 рр.) і (1994-2013 рр.) за даними табл. 1 побудовано графік щодо класифікації наукових джерел за змістом.

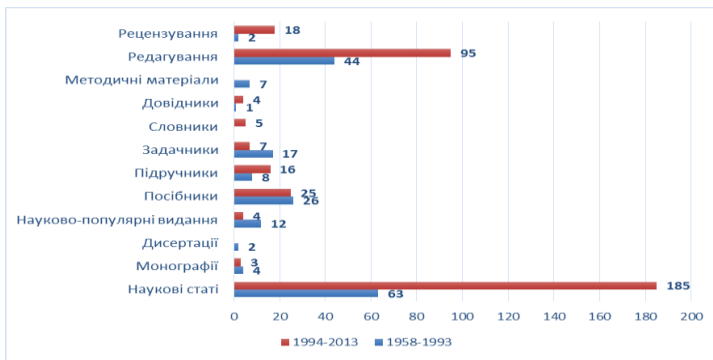

Рис. 1. Класифікація наукових праць С. Гончаренка за змістом у періоді (1958-1993 рр.) (1994-2013 рр.)

Доцільно привернути увагу до напрацювань вченого: створені під керівництвом академіка С. Гончаренка першу концепцію середньої загальноосвітньої національної школи України (1990 р.), у якій вперше для нашої країни було окреслено основоположні засади розвитку національного шкільництва; концепцію позакласної виховної роботи загальноосвітньої школи (1991 р.); концепцію середньої загальноосвітньої школи України (1992 р.).

Семен Устимович активно займався розробкою проекту концепції «Гуманітаризація загальної середньої освіти» (1994 р.) та виданням своїх праць. Одна за одною на світ з'являлися фундаментальні публікації науковця з питань гуманізації та гуманітаризації освіти; інтеграції знань та проблем змісту освіти; державного стандарту загальної середньої освіти; методики навчання; фундаменталізації освіти; етики науки; методології тощо.

Вагомим є внесок ученого в розробку освітніх стандартів. У 1995 р.

з ініціативи С. Гончаренка в очолюваному ним Відділенні дидактики, методики та інформаційних технологій в освіті Академії педагогічних наук України було розроблено і запропоновано проект комплексної науково-дослідної цільової програми «Державний стандарт загальної середньої освіти», яка передбачала наукове обґрунтування функцій освітнього стандарту, його структури і змісту, визначала етапи роботи з його створення.

Наукову цінність має доробок С. Гончаренка у контексті розвитку термінології вітчизняної педагогіки. Вчений постійно дбав про вдосконалення її поняттєво-термінологічного апарату, про уточнення, доповнення й обґрунтування змісту основних категорій, понять і термінів сучасної педагогіки. Це спонукало його до створення першого в нашій державі «Українського педагогічного словника» (1997 р.), де вміщено близько 3000 статей, у яких узагальнено, систематизовано і приведено у відповідність із термінологією освітніх систем зарубіжних розвинених країн. «Український педагогічний словник» визнано одним з часто цитованих видань у галузі освіти. Наукова мова ученого мала притягальну силу своєю доступністю та ґрунтовністю. Енциклопедичний словник, якого ще не було написано українською мовою та який стає настільною книгою і професора університету, і шкільного вчителя, і майбутнього науковця-дослідника. Складно оцінити обсяги тієї наполегливої, цілеспрямованої, копіткої, багаторічної праці академіка С. Гончаренка, що покладено до основи даного словника. Цей словник визнано одним із кращих серед поданих на конкурс, організований Міністерством освіти і науки України та Міжнародним фондом «Відродження» в рамках програми «Трансформація гуманітарної освіти в Україні».

Особливо цінними для вивчення діяльності С. Гончаренка на ниві педагогічної науки України є: посібники «Методика навчання наукових досліджень у вищій школі» (2003 р.); «Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям» (2010 р.); «Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення» (2012 р.); великі монографічні серії його праць – «Дидактичні засади фундаменталізації освіти» (2007), «Формування у дорослих сучасної наукової картини світу» (2013).

Зауважимо, що здійснення класифікації джерел за змістом дозволило доповнити біографію С. Гончаренка визначенням проблематики наукових розвідок вченого на різних етапах його життєвого шляху. Тематичний аналіз наукового доробку дає можливість чітко виокремити чотири пріоритетні напрями досліджень (рис. 2).

Відповідно до рис. 2, найбільша частка наукового доробку припадає на дидактику фізики та становить 41% (225 праць), і це не дивно, тому що любов до фізики Семен Устимович проніс через усе своє життя, він був блискучим фізиком-методистом, і на початку своєї наукової діяльності працював у відділі методики викладання фізики. Його методичні посібники, зокрема, «Методика викладання фізики», «Методика навчання

фізики в середній школі: механіка» (1984 р.) та «Методика навчання фізики у середній школі: молекулярна фізика» (1988 р.) відіграли помітну роль у становленні та розвитку методики навчання фізики. Вчений видав перше покоління національних підручників із фізики для 9–11 класів загальноосвітньої школи та шкіл із поглибленим вивченням цього предмета. Крім того, його підручники з фізики для різних типів шкіл було перекладено російською, литовською, польською, румунською, угорською мовами.

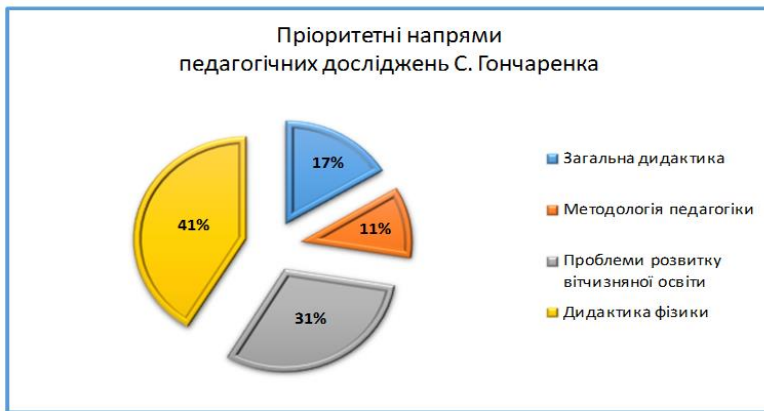

Рис. 2. Розподіл наукового доробку С. Гончаренка за напрямками педагогічних досліджень

Цінними є його дослідження з проблеми змісту й методів розв'язування фізичних задач різного типу. Паралельно зі створенням підручників фізики для середньої школи С. Гончаренко активно працював над збірниками задач для фізичних олімпіад. Семен Устимович був незмінним багаторічним головою журі всеукраїнських фізичних олімпіад школярів. У 2003 р. за активну участь в олімпіадах з фізики впродовж сорока років і за підтримку олімпіадного руху в Україні його було нагороджено відзнакою «За популяризацію фізики в Україні» від журналу «Світ фізики».

Академік С. Гончаренко виявився справжнім майстром популяризації наукових знань. Він створив цілу бібліотечку науково-популярних книжок для школярів з фізики й техніки. Усі ці науково-популярні твори (які було перевидано в Болгарії й Угорщині), разом з його класичними збірниками фізичних задач сприяли розвитку інтересів і здібностей учнів, зробили фізику предметом захоплення сотень молодих

людей.

У контексті нашого дослідження доцільно зауважити, що напрацювання С. Гончаренка мають важливе значення для вітчизняної дидактики фізики. На нашу думку, підручники для середніх шкіл, написані вченим, можна розглядати як важливу складову науково-методичного забезпечення шкільної фізичної освіти в Україні.

Наступний напрям педагогічних досліджень вченого, це проблеми розвитку вітчизняної освіти – 31 % (169 праць). Цей напрям репрезентовано працями С. Гончаренка, які присвячені проблемам: освітнього стандарту української школи; змісту освіти; підвищенню теоретичного рівня освіти; гуманізації та гуманітаризації змісту шкільної освіти; фундаменталізації освіти; етика науки й етичний кодекс ученого.

Ще один напрям, вартий нашої уваги, загальна дидактика – 17 % (89 праць). В науковому доробку вченого становлять публікації, котрі стосуються дидактики професійної школи; науки і навчального предмету; законів, закономірностей, принципів навчання; дидактичних функцій підручника; дидактичної концепції змісту освіти; дидактичних аспектів освіти дорослих.

Методологія педагогіки – 11 % від загальної кількості (61 праця). У працях цього напрямку вченим висвітлювались питання: методика як науки; методики навчання і наукових досліджень у вищій школі; основи методологічних знань; цілісність педагогічного процесу; методологічні засади побудови педагогічної теорії; методологічні особливості наукових поглядів на педагогічний процес.

Отже, напрями науково-педагогічної діяльності вченого тісно пов'язані та доповнюють один одного, характеризуються тематичною й змістовною глибиною досліджуваних проблем, високим рівнем креативності, оригінальністю педагогічного пошуку.

Зауважимо, що багатосторонність інтересів і багатоплановість діяльності – одна з найбільш яскравих особливостей Семена Устимовича, він мав дивовижну здатність швидко переключатися з одного виду діяльності на інший, а то й робити кілька справ практично одночасно. Він був надзвичайно освіченою людиною, мав феноменальну пам'ять та чудові інтелектуальні здібності. Поряд з цим вчений володів неймовірною працездатністю та самоорганізацією, тому не дивно, що сфера наукових зацікавлень С. Гончаренка була широкою і різноманітною.

Наголосимо, наукова діяльність завжди була одним із найбільш складних видів людської творчості. Це не лише набуття знань і проведення досліджень, а й процес використання результатів цих знань, їх поширення та прикладне застосування. Отже висуває особливі вимоги до наукових праць та їхніх авторів.

Зазначимо, що авторитет ученого визначається насамперед

результатами його праці, ерудицією та кваліфікацією. Бібліометричний профіль розглядається як наукова декларація вченого і використовується в якості джерельної бази для експертного оцінювання результативності його дослідницької діяльності. Одним з найважливіших критеріїв оцінювання наукового рівня вченого у науковій спільноті є індекс цитування його праць. Серед найпоширеніших є індекс Хірша, або *h*-індекс, який є кількісною характеристикою продуктивності вченого, групи вчених, наукової організації або країни в цілому, заснованої на кількості публікацій і кількості цитувань цих публікацій (Елин, 2013, с. 6). Індекс Хірша був розроблений, щоб отримати більш адекватну оцінку наукової продуктивності дослідника, ніж можуть дати такі прості характеристики, як загальна кількість публікацій або загальне число цитувань (Hirsch, 2005).

Визнана міжнародною науковою спільнотою система Google Scholar (Google Academy) – науковий сегмент Google, який поєднує в собі загальнодоступну пошукову й бібліометричну системи, де крім індексації публікацій, визначається частота їх цитувань. Google Academy пропонує простежування цитувань, використовуючи *h*-індекс науковця, одночасно з цим індексом використовується і *10*-індекс, що вказує на кількість публікацій науковця, які мають не менше 10 цитувань.

Користуючись сервісом пошуку Google Scholar знаходимо відкритий бібліометричний профіль академіка С. Гончаренка, де представлена сфера його наукової діяльності.

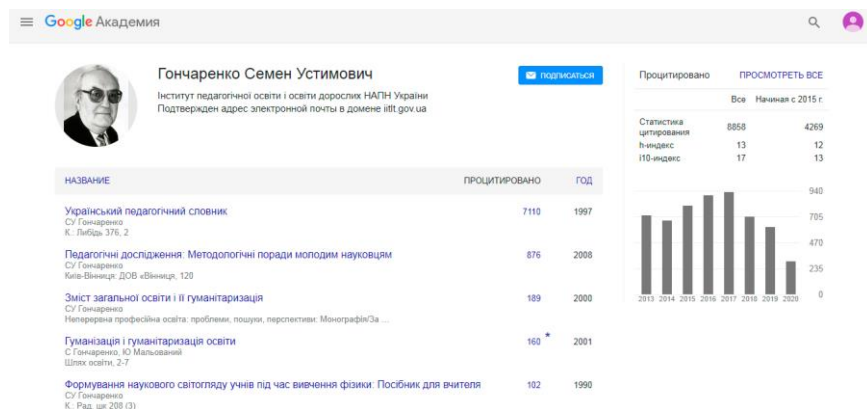

Рис. 3. Статистика цитувань публікацій С. Гончаренка (Google Scholar (станом на травень 2020 р.)

У зазначеному профілі впорядковано списки публікацій, індекси та

діаграма цитувань, фото, коло наукових інтересів. Результати інтелектуальних напрацювань вченого представлені на уніфікованій веб-сторінці. На суттєвий інтерес інших науковців до праць С. Гончаренка, яких більше 500, вказує індекс Хірша, який станом на травень 2020 р. становить 13, і10-індекс – 17, статистика цитування – 8858. У науковій спільноті прийнято вважати, що високо цитований вчений володіє індексом Хірша більше 5. Досить високий індекс цитованості певною мірою слугує свідченням офіційного визнання вченого науковим співтовариством і підтвердженням його наукового авторитету. Неможливо заперечити той факт, що праці С. Гончаренка є досить цитованими і нині: як у текстах дисертаційних робіт, авторефератів, так і в найновіших працях нинішніх учених з проблем історії педагогіки, дидактики, теорії виховання, національної освіти, внеску конкретних персоналій у розвиток вітчизняної педагогіки.

Наведемо статистичні дані щодо цитувань наукових публікацій С. Гончаренка (за Google Scholar, станом на травень 2020 р., табл. 2).

Таблиця 2

Статистика цитувань наукових публікацій С. Гончаренка

Назва праці	Кількість цитувань
Український педагогічний словник	7110
Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям	876
Зміст загальної освіти і її гуманітаризація	189
Гуманізація і гуманітаризація освіти	160
Формування наукового світогляду учнів під час вивчення фізики: Посібник для вчителя	102

Електронна бібліотека НАПН України – це один із важливих інструментів впровадження результатів наукових досліджень. Внесення інформаційних ресурсів до електронної бібліотеки (оприлюднення), завантаження ресурсів (поширення), цитування наукової продукції (використання) є впровадженням наукових результатів вченого.

> Автором: Гончаренко, Семен Устимович

Оберіть звіт за

Вкажіть термін звіту

Оберіть вид звіту

Рис. 4. Статистика завантажень наукових праць С. Гончаренка на сайті електронної бібліотеки НАПН України (станом на травень 2020 р.)

На діаграмі відображена кількість завантажень депозитів щомісяця за вказаний період С. Гончаренка. Показано кількість завантажень даного автора – 27,411. Нижче відображено рейтинг ресурсів за кількістю завантажень: кількість найбільш популярних завантажень, назви найпопулярніших депозитів автора і кількість скачувань кожного депозиту.

Статистику завантажень в електронній бібліотеці НАПН України (станом на травень 2020 р.) візуалізовано у табл. 3.

Таблиця 3

Статистика завантажень наукових праць С. Гончаренка

Назва праці	Кількість завантажень
Український педагогічний словник	8,412
Про фундаментальні і прикладні педагогічні дослідження	1,545
Методика як наука	1,400
Етика науки і етичний кодекс ученого	1,366
Гуманізація освіти	823

При порівнянні даних таблиць, можемо констатувати, що праця С. Гончаренка «Український педагогічний словник» є незмінним лідером першої п'ятірки – 7110 цитувань та 8,412 завантажень. За даними табл. 2 «Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям» – 876 цитувань; табл. 3 «Про фундаментальні і прикладні педагогічні дослідження» – 1,545 завантажень відповідно, з чого ми робимо висновок, про наукову ефективність цих праць.

Отже, оприлюднення інформаційних ресурсів С. Гончаренка в

електронній бібліотеці сприяє поширенню та забезпечує відкритий доступ до результатів його наукових досліджень.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищенаведене, варто зазначити, що систематизація науково-педагогічної спадщини академіка С. Гончаренка за різними критеріями дозволила отримати уявлення про різноплановість доробку вченого та коло проблем, які були предметом його дослідження. Широкий спектр діяльності С. Гончаренка спонукає до роздумів про те, що він був далеко неординарною, цікавою індивідуальністю, з енциклопедичними знаннями та бажанням віддавати багатогранний талант обраній справі.

На нашу думку, багатогранність й багатоплановість наукової діяльності, вагомість творчого доробку академіка С. Гончаренка виступає не лише свідченням його наукових рефлексій, педагогічних поглядів, а також світоглядних позицій та життєвої концепції. Проведене дослідження сприяє осмисленню наукової вагомості особи С. Гончаренка та його творчої спадщини. Нами представлено не повний огляд наукових праць С. Гончаренка (лише найважливіші), однак цього достатньо, щоб висвітлити чималий внесок, зроблений видатним науковцем у розвиток педагогічної науки. Напрямами наступних розвідок вбачаємо подальше вивчення різноманітних аспектів життя й наукової діяльності вченого; вивчення наукової школи академіка С. Гончаренка; дослідження науково-педагогічної спадщини видатного вченого; порівняльний аналіз педагогічних ідей С. Гончаренка та інших вітчизняних і зарубіжних педагогів.

Список використаних джерел

- Елин, А. (2013). Заметки к вопросу об эффективности использования различных наукометрических показателей и критериев эффективности научных исследований. *Научная периодика: проблемы и решения*. 3. С. 4-12.
- Hirsch, J. (2005). An index to quantify an individual's scientific research out-put. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 102. 16569–16572.
- Смолінчук, Л. (2013). До проблеми класифікації джерельної бази дослідження персоналії. *Педагогічний дискурс*. Хмельницький, 15. 664-668.

References (translated and transliterated)

- Yelin, A. (2013). Zаметki k voprosu ob effektivnosti ispol'zovaniya razlichnykh naukometricheskikh pokazateley i kriteriyev effektivnosti nauchnykh issledovaniy [Notes on the issue of the effectiveness of using various scientometric indicators and criteria for the effectiveness of scientific research]. *Nauchnaya periodika: problemy i resheniya – Scientific periodicals: problems and solutions*, 3. 4-12 [in Russian].
- Hirsch, J. (2005). An index to quantify an individual's scientific research out-put.

Proceedings of the National Academy of Sciences, 102. 16569–16572 [in English].

Smolinchuk, L. (2013). Do problemy klasyfikatsiyi dzherel'noyi bazy doslidzhennya personaliyi [To the problem of classification of the source base of personal research]. *Pedahohichnyy dyskurs – Pedagogical discourse*. Khmel'nyts'kyy, 15. 664-668 [in Ukrainian].

УДК 37.013.43:069.12

DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(17\).2020.152-160](https://doi.org/10.35387/od.1(17).2020.152-160)

Філіпчук Наталія Олександрівна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу змісту і технологій педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1023-923X>

E-mail: vpee2011@ukr.net

ПРОБЛЕМА МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ

Анотація. В оглядовій статті актуалізовано проблему впровадження музейної культури в зміст сучасної освіти, адже музей розглядається як важливий соціальний інститут, носій духовних цінностей та ідей, необхідних для виховання людини. Зазначено, що музейна педагогіка стає суспільно важливою дисципліною як інтегрований, міждисциплінарний дискурс у багатофункціональній системі націєдержавотворчого процесу, зокрема національно-патріотичного виховання молоді. Громадянськість, патріотизм, національна ідентичність, українськість, європейськість – якісні характеристики, цінності, які слід виховувати й утверджувати в свідомості, переконаннях, поведінкових нормах суспільства. Проаналізовано європейську і вітчизняну практики педагогічно-просвітницької діяльності музейних інституцій на засадах культуроцентризму, діалогічної стратегії функціонування, якісної трансформації музейної політики, методології, комунікативної функції музейної педагогіки тощо. Наголошено, що у сучасній Україні музеї є значним, креативним і творчим доповненням до навчально-виховного і дослідницького потенціалу освіти. Важливим є використання педагогічною практикою виховного (державотворчого, націєтворчого, професійного, громадянського, естетичного, морального) потенціалу більшості музеїв. Автор доводить, що музейні матеріали відтворюють історичні події, життя і творчість видатних українців, представлених багатьма генераціями національних діячів у сферах науки, мистецтва, політики і державного будівництва, літератури, що дозволяє пізнати не лише своєрідність конкретної суспільної доби, але й формується